

**ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ОБЛІКУ ТА ЇХ РОЛЬ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Розкрито вплив інформаційних ресурсів на обліковий процес; досліджено фактори, які перешкоджають здійсненню ефективного управління інформаційними ресурсами; сформульовані принципи сучасних інформаційних систем; окреслено шляхи підвищення ефективності управління інформаційними ресурсами з точки зору облікового процесу

Постановка проблеми. Жорсткі й мінливі критерії ринку ставлять перед менеджерами високі вимоги, адже саме вони ухвалюють і організують реалізацію ухвалених рішень, несуть відповідальність за успіх свого підприємства. Тому важливу роль відіграють такі фактори, як інформація та комунікації. Науково-технічна революція сприяла різкому зростанню ролі такого ресурсу сучасного світового господарства, як інформаційний. У сучасних умовах світового соціально-економічного розвитку особливо важливою сферою стало інформаційне забезпечення процесу управління, яке полягає у зборі й переробці інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Для оцінки ситуації і підготовки управлінського рішення керівник повинен бути забезпечений повною та своєчасною інформацією. Зміст процесу управління полягає у перетворенні інформації зворотного зв'язку на інформацію управлінських рішень. Зворотній зв'язок дає змогу корегувати помилки, відхилення, регулювати виробничі і управлінські процеси.

Саме забезпечення адекватного сприйняття інформації, яка слугує предметом обміну, та правильне використання технології передачі повідомлення є основною метою інформаційних ресурсів. Сучасні вимоги до розвитку підприємств потребують організації інформаційних ресурсів на якісно новому рівні. Адже вони слугують засобом, що включає підприємство в зовнішнє середовище і є інтегруючим механізмом, що поєднує функції і методи обліку та управління, сприяє розробленню і прийняттю управлінських рішень, забезпечуючи загальну ефективність управління.

Вище викладеним підтверджується актуальність цього наукового доробку.

Стан вивчення проблеми. Загалом, про інформаційні ресурси в літературних джерелах написано достатньо. Водночас, наукових публікацій, присвячених даній проблематиці практично немає. Відсутність таких публікацій зумовили написання наукової статті.

Мета дослідження. Метою даної статті є:

- 1) охарактеризувати вплив інформаційних ресурсів на обліковий процес;
- 2) дослідити фактори, які перешкоджають здійсненню ефективного управління інформаційними ресурсами;
- 3) окреслити принципи сучасних інформаційних систем;
- 4) визначити шляхи підвищення ефективності управління інформаційними ресурсами з точки зору облікового процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Велику увагу проблемам інформаційного забезпечення, як ресурсу для інноваційного розвитку та прийняття рішень, процесів управління приділили такі відомі вчені та спеціалісти, як: М. Згуровський, І. Сергієнко, Л. Вінарик, В. Воронков, І. Давидова, Ю. Арський, І. Булкін, І. Єгоров та ін.

Викладення основного матеріалу дослідження. В управлінні підприємством інформаційне забезпечення служить важливим елементом, який впливає на стан інформаційних ресурсів, оскільки інформація являє собою сполучну ланку управління, і саме вона містить відомості, необхідні для оцінки

ситуації та прийняття управлінських рішень. Під системою інформаційного забезпечення розуміємо сукупність елементів, які забезпечують процес управління, дають змогу організувати своєчасне надходження необхідної кількості інформації потрібної якості в усі підрозділи управління. Без використання об'єктивної інформації неможливе прийняття обґрунтованих комерційних рішень, які забезпечують максимальний прибуток, раціональне використання ресурсів [1].

Організація інформаційного забезпечення пов'язана з визначенням якісних характеристик, які встановлюються на основі певних критеріїв. До критеріїв якості інформації відносять: змістовність, сприйняття, адекватність, вартість [5].

Для прийняття управлінського рішення потрібна планова, нормативна, інструктивна, правова, статистична, облікова, наукова та інша інформація. Незалежно від виду, вона має бути точною, повною, достовірною, надійною, зручною для сприйняття та оцінки. Носіями, для прийняття рішень може бути документ, креслення, схеми, графіки, газети, журнали, книги, кінофільми, записи на магнітній стрічці та інше. Важливими джерелами інформації є особисті спостереження, бесіди із спеціалістами і працівниками, опитування експертів. Крім того, створюються комісії або творчі групи для вивчення питання, проведення анкетних опитувань, інтерв'ювання тощо. Інформація розповсюджується через ієрархічні канали, з допомогою різних циркулярів, інструкцій, рішень, проведенню конференцій, зборів, охоплює різноманітну і численну сукупність рішень. Це дані оперативного і бухгалтерського обліку, статистичної звітності, матеріали ревізій, перевірок, спеціальних обслідувань. Особливу цінність представляє інформація, зібрана самим керівником в процесі контролю і особистих контактів з підлеглими, так як він вивчає суб'єктивні думки, оцінки, побажання працівників [3].

Інформація являє собою найважливіший організаційний ресурс. Вона входить у загальний комплекс ресурсів фірми, поряд з кадровими, фінансовими й т.д. Витрати на одержання й використання інформації можна оцінити з економічної точки зору й вони повинні входити в загальний баланс організації. При споживанні інформація не зникає, а змінює свою цінність. Спеціаліст організації, працівник, керівник являються не просто користувачами, яким постачається інформація, а безпосередніми учасниками інформаційного процесу [6].

Мета управлінської інформації – забезпечення інтегрованої системи звітності, котра дає кожному рівню управління необхідну інформацію в потрібний час. Рішення мають ґрунтуватися на кращій наявній інформації в тих межах, у яких забезпечення такою інформацією виправдано економічно.

Інформація як сукупність необхідних даних для успішного проведення аналізу, контролю, прийняття й організації виконання управлінських рішень виступає невід'ємним елементом ефективного управління організаційно-економічними процесами взагалі й підприємницькою діяльністю зокрема. З одного боку, вона

відбиває умови, властивості, закономірності, особливості функціонування як об'єкта, так і системи його управління. З іншого - опосередковує трудову діяльність людей, конкретні форми відносин між ними, постійно використовується в управлінні виробництвом, розподілом, обміном та використанням виготовленого продукту.

Процедурно-управлінська діяльність являє собою облік, збір, опрацювання й видачу нової інформації, що сприяє здійсненню організаційно-виробничих процесів і приведенню їх у відповідність до поставлених цілей. Інформація в управлінському обліку виступає одним з основних факторів існування облікового процесу. Як своєрідний специфічний продукт і предмет управлінської діяльності інформація має такі особливості:

✓ виступаючи на певному етапі процесу управління продуктом праці, на наступному етапі вона виступає як предмет праці;

✓ має властивість тривалого й багатократного застосування і при використанні не втрачає своїх споживчих властивостей;

✓ має здатність нагромаджуватись;

✓ інформація не вічна з погляду її використання, вона втрачає свої споживчі властивості з появою нових відомостей, що поглиблюють знання, тобто відбувається своєрідне моральне зношування інформації;

✓ корисні її властивості виявляються лише в споживача і залежать не тільки від цінності закладених ідей, часу її використання, а й від уміння одержувача скористатися нею;

✓ може тиражуватися та використовуватися одночасно в багатьох місцях і з різними цілями;

✓ структурні підрозділи органів управління є як споживачами, так і джерелами інформації.

Інформація може нести в собі як позитивні, так і негативні елементи, оскільки існує небезпека, що рішення можуть ґрунтуватися на недостовірній інформації.

Досить часто поняття інформація отожднюється з поняттями дані, відомості, повідомлення. Усі ці поняття мають спільну властивість відбивати (правда, в різній формі) реальні процеси, явища та зв'язки на мікро- і макрорівнях, інформувати про успіхи або проблеми, що несуть нові, більш глибокі знання керівнику про процеси, якими здійснюється управління. Розвиток інформації в управлінні підпорядкований одержанню нових або додаткових відомостей про об'єкт управління, достатніх для аналізу, прийняття рішень, організації та контролю. Відмінності між даними й інформацією полягають у тому, що дані – це, як правило, сирі факти, які стають інформацією лише тоді, коли вони оброблені й придатні для контролю та прийняття рішень. Інформація, на відміну від даних, значною мірою є функцією сприйняття. У нездатності оцінити цей факт криється причина розбіжностей між фахівцями й оперативним управлінським персоналом. Дані, як правило, корисні, якщо завдяки ним можна виявити тенденції і порівняння. Порівняння фірм в одній галузі можуть мати неочіненне значення, якщо дають змогу дізнатися про оборот капіталу, собівартість, рівень заробітної плати та ін. Форма подачі матеріалів залежить від спроможності адресата зрозуміти зміст інформації (наприклад, особа, що не є бухгалтером, навряд чи зрозуміє професійну мову бухгалтерії).

Із застосуванням сучасних інформаційних технологій багато видів вхідних даних можуть бути використані як вихідні, котрі використовуються в різних підрозділах або для різних завдань. Так, дані контролю запасів корисні для обліку процесів постачання, виробництва і збуту; дані про оплату праці корисні для обліку, контролю за витратами оплати праці.

В практиці управлінського обліку питанню забезпечення інформаційних потреб менеджерів не завжди приділяється належна увага. Це значною мірою пояснюється складністю проблеми формалізації процедури інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Чим вища посада

менеджера, тим складніше завдання системного забезпечення його управлінською інформацією, тому що розширюється коло напрямків, які має бути охоплено інформаційним забезпеченням, ускладнюється завдання її інтеграції, виникає необхідність враховувати особисті особливості споживача інформації та ін. Від фахівця, який буде виконувати це завдання, вимагається не лише знання можливостей обчислювальної техніки, математичного забезпечення, загальних основ теорії управління, особливостей конкретного виробництва, а й особистих рис відповідних менеджерів, стилю та методів їхньої роботи, вміння налагодити з ними контакти.

Існує два основних канали інформаційного забезпечення керівників: формалізований (ним циркулює регламентована за формою, змістом і часом інформація з достатнім ступенем достовірності) і стихійний (ним керівникам хаотично надходить величезна кількість найрізноманітніших відомостей, які далеко не завжди об'єктивно відображають справжній стан речей: телефонні дзвінки, усні звернення або відповіді, службові записки, інформація численних нарад).

Проміжне становище в системі інформаційного забезпечення керівників має інформація, підготовлена за завданням керівників фахівцями з того чи іншого питання у вигляді довідок, анотацій, аналізів. При правильній організованій системі інформаційного забезпечення потреба в цільовій одноразовій інформації значно зменшується.

Наявна тенденція до безупинного ускладнення сучасного виробництва, з одного боку, ускладнює питання інформаційного забезпечення, з іншого – істотно підвищує роль самої інформації як одного з видів виробничих ресурсів, цінність котрого безперервно зростає. Як і будь-який вид ресурсів, інформація вимагає вдосконалювання технології збору, передачі, опрацювання, збереження і використання.

Існує багато факторів, що перешкоджають здійсненню ефективного управління інформаційними ресурсами, основними з яких є:

1. Фільтрація, яка є наслідком:

– конфлікту між сферами компетенції;

– конфлікту інтересів відправника і одержувача повідомлення;

– висоти структури організації (чим вищим є рівень управління, тим більше умов для фільтрації).

2. Вибіркове сприйняття. Одержувач краще сприймає інформацію, що відповідає його потребам, мотивації, досвіду тощо. Ступінь зацікавленості в інформації визначає характер її декодування.

3. Семантичні бар'єри. Однакові слова мають різне значення для різних людей. У великих організаціях із філіями в різних країнах використовуються терміни, специфічні для відповідного регіону. Усе це, зрештою, призводить до виникнення семантичних бар'єрів.

4. Поганий зворотній зв'язок.

5. Культурні відмінності між відправником і одержувачем інформації.

6. Інформаційні перевантаження виникають внаслідок неможливості ефективно реагувати на всю інформацію. Виникає потреба відсіву менш важливої інформації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, виходячи з вище викладеного, доцільно виділити наступні принципи функціонування сучасних інформаційних ресурсів:

1. Принцип повноти інформаційного забезпечення керівника. Будь-яка інформаційна система повинна мати властивість адаптації до стилю і методів, котрі застосовує конкретний керівник.

2. Принцип агрегування інформації за рівнями управління. Це дасть змогу керівникам верхніх рівнів користуватися інформацією нижчих рівнів.

3. Принцип прямої участі керівників усіх рівнів ієрархічної структури управління при створенні інформаційної системи.

4. Принцип створення за будь-якої ситуації інформаційної незалежності керівників різних рівнів.

5. Принцип інформаційної рівноправності. Керівники вищого рівня за допомогою інформаційної системи управління підприємством одержують різноманітну інформацію про стан виробництва і ресурсів, минаючи керівництво функціональних служб. Це спонукає останніх підвищувати рівень власної інформованості, компетенції та позитивно позначається на всій управлінській діяльності. За таких умов на підприємстві починають цінувати й розуміти значення інформації для управління, що забезпечує достатній рівень інформаційної рівноправності, достовірність і вчасність одержання інформації.

На нашу думку, необхідно визначити два напрямки підвищення ефективності управління інформаційними ресурсами з точки зору облікового процесу:

1) впровадження інформаційних інновацій в процесі інформаційного забезпечення підприємств;

2) удосконалення механізму функціонування інформаційного простору.

Отже, використання інформаційних ресурсів в обліку виступає невід'ємним елементом ефективного управління організаційно-економічними процесами взагалі й підприємницькою діяльністю зокрема.

Список використаної літератури:

1. *Абрамович С.Д.* Мовленнєва комунікація [Текст] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. – К., 2004. – 472 с.
2. *Василенко В.О.* Теорія і практика розробки управлінських рішень [Текст]: навч. посібн. для студ. вищих закл. освіти. / В.О. Василенко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 419 с.
3. *Зернецька О.В.* Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини [Текст] / О.В. Зернецька. – К.: Освіта, 1999. – 351 с.
4. *Кулицький С.П.* Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління: навч. посіб. [Текст] / С.П. Кулицький. – К.: МАУП, 2002. – 224 с.
5. *Лепа Н.Н.*

Методы и модели стратегического управления предприятием / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. [Текст] / Н.Н. Лепа. – Донецк: ООО "Юго-Восток", 2002. – 186 с.

6. *Осовська Г.В.* Комунікації в менеджменті. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Науково-методичний центр вищої освіти; Житомирський інженерно-технологічний ін-т / Г.В. Осовська, І.В. Копитова. – Житомир: ЖІТІ, 2002. – 568 с.

КОВАЛЬЧУК Євгенія Костянтинівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку у виробничій сфері Тернопільського національного економічного університету

Наукові інтереси:

- обліково аналітичне забезпечення системи управління;
- організація обліку, контролю і аналізу в підприємствах

ПАНАСЮК Валентина Миколаївна – кандидат економічних наук доцент кафедри обліку у виробничій сфері Тернопільського національного економічного університету

Наукові інтереси:

- облік та звітність за міжнародними стандартами;
- облік і контроль за витратами та доходами підприємства;
- впровадження сучасних інноваційних технологій на підприємстві